N°. 543. **DE GRONDWET.** 1855.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . . ƒ **4.50.**
Voor de overige steden des Rijks . . . . „ **5.50.**

DONDERDAG 22 FEBRUARIJ.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten **M. Schooneveld en Zoon,**
Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven **franco** aan het Bureau **De Grondwet.**
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

Volgens *de Nieuwsbode* heeft Ds. J. J. van Oosterzee te Rotterdam, in de Kerk, volstrekt niet in 's Hemels bijzondere bescherming aanbevolen, *„de zaak „van den Czar, in zijn strijd tegen de ingrijpende heersch„zucht zijner vijanden"*, zoo als in de *Daily News* werd gemeld. [z. *Grondwet* No. 531.] Wat is er gebeurd? Het blad geeft de lezing aldus:

Op Zondag, den 21sten Januarij, gedacht de predikant J. J. van Oosterzee, overeenkomstig den pligt van een Nederlandsch Evangelie-dienaar, bij de gebeden voor het Koninklijke Huis, den verjaardag van de Koningin-Moeder en Haar alzoo onderscheidende, bad bij: *„dat ook Haar Vaderland gezegend „mogt worden en Haar hart mogt worden verblijd door de zege„ningen over Haar geslacht en het Huis van Haren Keizerlijken „broeder in Zijnen strijd met zoo magtige vijanden."*

In hoever nu de *hoofdgedachte* — het inroepen van 's Hemels zegen voor de zaak van den Czar tegen zijne vijanden, de Westersche Mogendheden, — zoo hemelsbreed verschilt met de lezing van de *Daily News*, dat het eene wederlegging noodig maakte, zien wij niet in. Ook volgens de lezing van *de Nieuwsbode* achten wij het gebed van Ds. J. J. van Oosterzee, in de eerste plaats op den kansel niet passende en in de tweede plaats onvoorzigtig en gevaarlijk met het oog op de noodzakelijkheid, die er voor ons bestaat om onze neutraliteit strikt te bewaren.

Wij zouden volstrekt op deze zaak niet zijn teruggekomen, ware 't niet, dat *de Nieuwsbode* beweert, dat dit gebed *„in echt Nederlandsche brave harten, „zeker in eene Protestantsche en Evangelische Kerk"*, geen ergernis kon geven; dat zoodanig gebed alleen ergernis geven kon *„bij de zoodanigen, die noch met „ziel, noch met zin, noch met gewaarwordingen aan de „gebeden deel nemen en bij die voor het Koninklijk Huis „koud blijven."*

Dat is wat kras!

Wie dus, in het belang van het Vaderland, zich ergerde, dat een predikant op den kansel partij trok voor een der oorlogvoerende partijen, en 's Hemels zegen afsmeekte voor de wapenen van den Keizer van Rusland tegen Frankrijk en Engeland, hij bezit, volgens den *Nieuwsbode*

geen echt Nederlandsch hart,

neemt noch met ziel, noch met zin, noch met gewaarwordingen aan de gebeden deel,

blijft koud bij de gebeden voor het *Koninklijk Huis!!*

De Keizer van Rusland is dus, plotseling, geworden lid *van het Koninklijk Huis.*

De zaak van Rusland is geworden eene *Nederlandsche*, zoodat al wie zich ergert over het bidden *voor* die zaak, *geen echt Nederlander is!!!*

Wij vragen het: of *die* leer niet is de leer van een zinnelooze of van eene partij, die ons in gevaarlijke verwikkelingen met de Westersche Mogendheden brengen wil? *De Nieuwsbode*, die, in datzelfde nommer, onze Regering waarschuwt „tegen het onverstandige „stelsel der *Thorbeckiaansche* partij: *neutraliteit met „erkende sijmpathien."* wil te gelijkertijd, dat Frankrijk en Engeland vernemen:

„dat de Keizer van Rusland beschouwd moet worden als lid van het *Nederlandsche Koninklijke Huis*?

„dat zijne zaak moet zijn de zaak van *elk echt Nederlander*?

„dat, wie 't kwalijk neemt, dat voor de zege zijner wapenen worde gebeden, zijne aanspraken als Protestant, als Evangelisch, als Koningsgezind, als Vaderlander verbeurt??

Hoe euvel *de Nieuwsbode* het ook opneme: wij meenen verpligt te zijn na de ontwikkeling van deze, het Vaderland *verradende* leer, de waarschuwing van 8 Februarij met den meesten ernst te moeten herhalen: *„de Natie zie toe, van welke zijde de belangen van „het Vaderland in gevaar worden gebragt."*

De hoogleeraar Vreede verklaarde dezer dagen: „dat, zoo hij wel onderrigt is, de lastige aandrang „der oorlogvoerende magten, ook ons Kabinet niet „spaart."

De *Nieuwsbode* komt daartegen volgenderwijs, op:

Ons dunkt het bijna onmogelijk, dat de heer Vreede goed kan zijn ingelicht. In December toch heeft de Regering gezegd hare denkbeelden over onze belastingen, in bepaalde voorstellen geformuleerd, nadat de Kamer weder zou zijn bijeen gekomen, te zullen mededeelen, wanneer in dien tusschentijd de politieke toestand van ons Vaderland zich niet bedenkelijker vertoonde.

Den 13en Februarij kwam de Kamer bijeen en de toegezegde voorstellen werden ingediend. Waren ze *niet* aangeboden, dan zouden wij vermoed hebben, dat iets dergelijks als de heer Vreede berigt, zou kunnen hebben plaats gehad. De aanbieding van het voorstel tot afschaffing van den accijns op het gemaal, is, naar onze bescheiden meening, de beste wederlegging van dergelijke geruchten, in wier mededeeling men niet te behoedzaam kan zijn, vooral wanneer men behoort tot de zoodanigen aan wier gevoelen, teregt, groote waarde wordt gehecht.

Wanneer men afgaat op geruchten, dan meenen wij van onzen kant te moeten mededeelen, dat, volgens personen, die ook geacht kunnen worden, nog al wel ingelicht te zijn, *op onze neutraliteit niet de minste lastige aandrang wordt uitgeoefend*, en dat de verhouding tot *alle* buitenlandsche Regeringen op den meest gewenschten voet is, eenen toestand, waarin wij sedert lang niet meer zouden verkeeren, indien onze Regering het onverstandige stelsel der *Thorbeckiaansche* partij, *neutraliteit met erkende sympathien*, had aangenomen.

Het is moeijelijk te constateren, tot *hoe weinig waarde* deze refutatie afdaalt, wanneer men overweegt:

dat het voorstel der Regering om den accijns op het gemaal af te schaffen, volgens hare eigene verklaring, *niet* geschiedt uit overtuiging, dat de maatregel noodzakelijk is, *maar alleen om de andere aanhangige voorstellen den kop in te drukken*;

dat de regering *nergens* verklaard heeft, dat de toestand van ons Vaderland nu minder bedenkelijk is, dan die was op 20 Dec.; integendeel, *dat de neteligheid van dien toestand niet ontkend wordt*;

dat het voorstellen van afschaffing van belastingen gelijktijdig met het bestaan van groote diplomatieke moeijelijkheden niet de eerste inconsequentie zou zijn, waaraan de Regering, in *haar* stelsel, zich zou schuldig maken; en

eindelijk, dat de *Nieuwsbode* in datzelfde nommer de plegtige verklaring aflegt, *„dat er tusschen hem en eenig departement geen het minste verband bestaat."*

Ieder beschaafd lezer, die *de Nieuwsbode* in zijn politiek en in zijne polemiek durft volgen, zal dus hebben te oordeelen, hoe groot de waarde, is die *overblijft* van eene verklaring door *de Nieuwsbode*, op eigen gezag „zonder steun van eenig departement" afgelegd.

Wij gelooven, dat het fijnste goudschaaltje buiten staat is, die onzigtbare waarde af te wegen.

De Nederlander schreef, daags vóór het hervatten van de werkzaamheden der Tweede Kamer:

„Naijver zou gevaarlijk kunnen zijn."

„Ook thans misschien is de wenk van Februarij 1854 niet overtollig: „„zou men door een *rivaliseren* met de voorstellers, niet op het *sleeptouw* raken van het vorig kabinet?""

Zij vindt het antwoord in de Memorie van Toelichting der Regering tot het ingediend wetsontwerp tot afschaffing van den accijns op het gemaal.

„Zij moet doen opmerken, dat zij zich in de hoop om langzaam op den weg van lasten-vermindering voort te kunnen gaan, teleur gesteld heeft gezien, daar uit het voorloopig verslag over de wet op de middelen bleek, dat de meerderheid der leden tegen dien maatregel gestemd was en tevens weldra *tegenover haar voorstel* een *veel meer omvattend* aan de Tweede Kamer *door vijf harer leden* werd aangeboden, hetwelk, zoo het wierd aangenomen, de Regering zou verhinderen hare voornemens in de eerstvolgende jaren ten uitvoer te brengen.

Wij merken tevens op, dat de Regering berekent het verlies, dat de schatkist lijden kan, op ƒ 2,625,780, namelijk:

accijns op het gemaal . . . . ƒ 4,500,000
tonnegeld . . . . „ 500,000
verlies, te zamen . . . . . . ƒ 5,000,000
Waartegen vermeerderen:
de suikeraccijns met . . . ƒ 500,000
het gedistilleerd . . . . . - 374,220
de hoofdelijke omslag . . - 1,500,000
„ 2,374,220

vermindering van lasten . . . . . ƒ 2,625,780

In het voorstel der *vijf* leden was het cijfer der vermindering begroot op ƒ 2,505,100.

Het is niet kwaad van tijd tot tijd te wijzen op het voordeel, dat het *tegenwoordig* Ministerie ondervindt door te blijven in het spoor der rigting van het *vorig* Ministerie en af te wijken van het programma van 26 April 1853.

Mogt er al voedsel gegeven zijn aan de onbezonnen eischen tot herziening der Gemeentewet: men is nader voorzigtig genoeg geweest, om de hoop te verijdelen, dat die eischen werden bevredigd.

Vooral werd bij ministeriële circulaire den bodem ingeslagen aan de, hier en daar opgewekte verwachtingen, dat de voorschriften der Gemeentewet, ten aanzien der heffing van plaatselijke belastingen, door eene ruime toepassing van art. 255 zou worden ondermijnd.

Verre van daar scheen de weg, dien de Regering bewandelen wilde. En wat is daarvan het voordeel geweest?

Slechts *enkele* gemeenteraden beriepen zich op art. 255; *verreweg het meerendeel der gemeentebesturen* zag geen bezwaar, om zich stiptelijk aan de wettelijke voorschriften te houden.

Rotterdam, Delft, Dordrecht, Groningen en Goes waren spoedig gereed. Utrecht, Haarlem, Leijden en Gorinchem volgden dien weg, en tot nog toe zijn *Amsterdam* en *'s Gravenhage* de *eenige* gemeenten, die er bezwaar in vinden, om de Gemeentewet stiptelijk op te volgen.

Het *Weekblad voor de Burgerlijke administratie* deelt dezer dagen een berigt mede, dat te Leijden door de finantiële commissie wordt aangeraden, tegen de reeds ingediende plannen van Burg. en Weth. in, op het *gemaal* te blijven heffen 290 opcenten op de *tarwe* en 240 op de *rogge*. Ons komt het voor, dat die raad niet veel kans heeft om opgevolgd te worden.

Wij zouden het van een lid der anti-revolutionnaire partij niet hebben verwacht, dat hij de volgende meening koesteren zou:

„Voorzeker niet door de Hervormde kerk, niet *door de Hervorming* is het *Nederlandsche volk* ontstaan. Wij geven het onzen roomschen landgenooten volkomen toe, wanneer zij herinneren — wat bij de protestantsche beschouwing der geschiedenis onzes vaderlands zoo niet geheel vergeten, dan toch te zeer op den achtergrond is geraakt — dat er een Nederland der middeneeuwen, een roomsch Nederland, bestaan heeft; dat dit Nederland zijne geschiedenis, zijn bloei, zijne heerlijkheid heeft gehad; en dat wij dus niet eerst sedert de Unien van Utrecht en de Republiek der zeven vereenigde provinciën met hare Gereformeerde Staatskerk *een Nederlandsch volk* zijn geworden. Wij achten het zelfs van het hoogste belang, dat dit niet uit het oog verloren worde; omdat in de erkenning van dit, van de Hervorming onafhankelijk bestaan van het *Nederlandsche volk* de waarborg ligt voor zijn voortbestaan: dat, ware onze nationaliteit ontstaan met en door de Hervorming, men ook zou moeten zeggen dat zij met de door Gods voorzienigheid, aangebragte, gelijkstelling aller godsdiensten en uitwendige scheiding van Kerk en Staat was opgelost en en dat de Nederlandsche Staat nu is ontbonden."

De Chantepie de la Saussaye.
Ernst en Vrede, 3e jaarg. n°. 1.

In deze dagen vooral achten wij het een verblijdend verschijnsel, als de herinneringen verlevendigd worden, dat er is eene *Nederlandsche Natie*, en niet *uitsluitend*

eene *Protestantsche* Natie; dat verschil van godsdienstige meeningen niet verhindert, dat het *Volk van Nederland* hetzelfde belang betoone voor de vrijheid en zelfstandigheid, waarop het als *Natie* aanspraak maken mag, en dat, als die vrijheid en zelfstandigheid van buiten, maar ook inwendig, bedreigd worden, *hetzelfde belang* als één eenig man de Natie tot handhaving harer regten doet optreden.

De Nederlander neemt een betoog op over de *geestverwantschap tusschen het Staatkundig en Kerkelijk Liberalisme.*

De slotsom is „het staatkundig Liberalisme blijkt te „zijn een hersenschim eene illusie, een bedrog, schijn „zonder wezen, een groote, maar helaas! zeer verleidelijke leugen.„

Het Kerkelijk Liberalisme: „ook hier miskenning „van Gods gezag en Gods waarheid, ook hier hersenschim, illusie, bedrog, schijn zonder wezen, ook hier „een groote, maar helaas! zeer verleidelijke *leugen*.„

Wij zouden wel lust gevoelen om de valschheid van dat betoog aan te toonen; maar wij meenen te moeten wachten op het betoog der geestverwantschap tusschen het Staatkundig en Kerkelijk *conservatisme*.

De dagelijksche polemiek der Staatkundige en Kerkelijke partijen is niet uitnemend geschikt, om die geestverwantschap te doen uitkomen; — Integendeel, schijnt de verscheidenheid op Kerkelijk en op Staatkundig gebied niet bepaald onder *twee* afdeelingen: *conservativen* en *liberalen* te kunnen gebragt worden.

De anti-revolutionnaire partij telt onder hare leden zoowel Staatkundige als Kerkelijke liberalen en menige voorstander van het Kerkelijk liberalisme behoort tot de conservative, ja tot de reactionnaire partij.

Is het dan niet irationeel eene geestverwantschap te willen bespeuren, waar zooveel innerlijke en uiterlijke bestrijding, een zoo groot onderling verschil zich openbaart?

Waarlijk het betoog zelf levert een onomstootelijk bewijs, dat men in eene fantastische sfeer rondzweeft, waardoor men zich illusien schept en zich tot eene voorstelling laat verleiden, die, omdat zij het wezen mist, bijkans de grens der onwaarheid bereikt.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Alle twijfel omtrent de voorgenomen reis des Keizers van Frankrijk is thans verdwenen. De Keizer volhardt in zijn voornemen, in weerwil der bedenkingen van zijne ministers en andere personen met wie hij over dit plan gesproken heeft.

Reeds zijn alle voorbereidselen gemaakt en alle maatregelen daartoe genomen. Zondag heeft de Keizer gedurende vijf uren met den heer de Morny gewerkt, die in deze zaak betrokken schijnt te zijn. Het feit van het vertrek blijft thans nog overig. Sommigen zeggen, dat dit op den 26 zal plaats hebben; anderen verzekeren echter dat zulks vroeger zal geschieden en wel onmiddellijk nadat de Keizer een onderhoud met lord John Russell, die ieder oogenblik te Parijs verwacht wordt, zal hebben gehad.

Na deze belangrijke aangelegenheid is te Parijs het meest de aandacht gevestigd op de met Pruissen aangegane onderhandelingen. Eergister had men ten deze opzigte minder zekerheid dan den vorigen dag, maar indien men al ten onregte de onderteekening heeft gemeld, was het ook aan den anderen kant evenzeer ten onregte, dat men vreesde voor het afspringen der onderhandelingen. Men verzekert ons dat zij zelfs goed voort gaan.

De *Times* gaat nog verder. Dit blad deelt eene depêche uit Parijs mede, waarin bevestigd wordt, dat de generaal Wedel en de heer Drouyn de Lhuys tot overeenstemming zijn gekomen, dat het verdrag als gesloten kan worden beschouwd en dat het in alle opzigten zal overeenstemmen met dat van 2 Dec. uitgezonderd art. 5 van dit laatste, dat bijzonder Oostenrijk en de Donau-vorstendommen betreft en hetwelk Pruissen om die reden niet heeft willen aannemen.

Bij de vermelding dezer depêche van de *Times* is het noodig te voegen, dat zij gedagteekend is: Parijs, Zondagavond en dat dien dag het gerucht der onderteekening aldaar algemeen verspreid was.

De mededeelingen en inlichtingen uit Berlijn zijn gedurig in strijd met de indrukken, welke men te Parijs heeft ontvangen. Zij beschouwen bij voortduring zeer onwaarschijnlijk eene verbindtenis van welken aard ook van den Koning van Pruissen om in een of ander geval aan den oorlog tegen Rusland een werkzaam deel te nemen, bijv. bij het mislukken der conferentien, welke te Weenen zullen worden geopend.

Deze souverein zou alleen tot onderteekening geneigd zijn, wanneer het geldt een verdrag, dat geene ernstige strekking heeft, en waarbij hij zich voor geen eventualiteit verbindt; maar de Westersche mogendheden kunnen alleen hunne toestemming aan een ernstig verdrag schenken, hetgeen met andere woorden zegt: dat men tot geene overeenstemming zal geraken, en dat althans geen tractaat zal worden gesloten. Dit is de meening, welke te Parijs het meest geloof vindt.

Olschoon het vermetel zou zijn, een oordeel te vellen over de minder of meerdere juistheid dezer verschillende onderstellingen gelooven wij echter met eenigen grond te kunnen beweren dat men tot eene schikking zal geraken.

De vrees, welke men niet ten onregte had opgevat, omtrent het lot van het nieuwe Engelsche kabinet schijnt te wijken. Uit eene telegrafische depêche uit Londen (in ons nommer van gister medegedeeld) blijkt toch dat de regering waarschijnlijk eene schikking zal aangaan omtrent de motie van den heer Roebuck, door die aanstaanden Donderdag in het lagerhuis in stemming te doen brengen.

De *Daily New* bevat een brief, volgens welken de benoeming van lord Palmerston tot eersten minister waarschijnlijk in het Oostenrijksche kabinet tot eenige verandering zou aanleiding geven. Er zou sprake zijn van de aftreding van graaf Buol om door den heer v. Bruck te worden vervangen. In de staatkunde der Oostenrijksche regering zou echter geene verandering komen.

De Fransche *Moniteur* bevat een uitvoerig rapport van den heer Magne, over den finantiëlen toestand van het rijk, voorafgaande de staatsbegrooting van 1856, die met een batig slot van vier millioen sluit.

Het cijfer der vlottende schuld is zeven honderd millioen.

Het Manifest van den Keizer van Rusland is van den volgenden inhoud:

Wij Nicolaas de eerste, Keizer en alleenheerscher van alle Russen enz. enz.

Doen te weten:

Onze getrouwe en beminde onderdanen weten hoezeer wij wenschen ons doel te bereiken, dat is: de regten onzer geloofsgenooten en in het algemeen van de Christenheid in het Oosten te beschermen, zonder de toevlugt te nemen tot de wapenen en zonder verdere bloedvergieting. Deze wensch kennen allen, die met aandacht en onpartijdigheid den loop der gebeurtenissen hebben nagegaan en de onveranderlijke strekking onzer handelingen. Wij zijn en blijven vreemd aan elk ander oogmerk ten opzigte van alles wat eene zaak van het geloof en het geweten is.

Thans nog getrouw aan deze beginselen door ons aangenomen hebben wij onze toestemming gegeven tot het aangaan van onderhandelingen met de Westersche mogendheden, die met de Ottomanische Porte een vijandelijk verdrag tegen ons hebben gesloten. In onze regtvaardigheid gelooven wij op dezelfde opregtheid en belangloosheid rekening te mogen maken en geenszins geven wij de hoop op om tot de herstelling van den zoo zeer gewenschten en heilzamen vrede te geraken. Bij de strijdmagten, welke zij vereenigen en de toebereidselen, welke in weerwil van de reeds begonnen onderhandelingen op groote schaal bijna dagelijks worden voortgezet, zien wij ons genoodzaakt te denken aan de vermeerdering van die middelen, welke God ons ter verdediging van ons vaderland heeft gegeven, ten einde alzoo een hechten slagboom te stellen tegen de vijandige pogingen en plannen, waardoor de veiligheid en grootheid des Russischen rijks bedreigd worden.

Dien eersten der pligten vervullen wij door het inroepen van de ondersteuning des Allerhoogsten en in volkomen geloof aan Zijne gunst en vol vertrouwen op de toegenegenheid onzer beminde onderdanen; bezield door het zelfde gevoel van gehechtheid aan ons geloof, aan onze orthodoxe kerk en dierbaar vaderland, rigten wij deze nieuwe oproeping tot alle klassen onzer onderdanen; dat zal overgegaan worden tot het oprigten van eene algemeene militie in het rijk.

De beschikkingen, betreffende de oprigting en de organisatie dezer militie, zijn door ons onderzocht en bekrachtigd en in een bijzonder reglement uitvoerig uiteengezet. Zij zullen overal met stiptheid en ijver ten uitvoer gebragt worden.

Reeds meer dan eenmaal heeft Rusland smartelijke en wreede beproevingen bedreigd; maar altijd heeft het zijn heil gevonden in zijn ootmoedig geloof in de Voorzienigheid en in den naauwen en onverbreekbaren band, die den monarch aan zijne hem toegenegene kinderen verbindt. Dat het dus ook thans evenzeer het geval zij. Dat God, die de harten doorgrondt en zuivere bedoelingen zegent, ons Zijnen bijstand verleene.

Er is een punt, dat bij het lezen van dit staatsstuk vooral in het oog loopt: dat is, de bezadigde, wij zouden haast zeggen, de vredelievende toon, welke daarin doorstraalt; ofschoon eene algemeene wapening wordt bevolen.

Op bepaalde en stellige wijze wordt daarin de hoop uitgedrukt, dat de onderhandelingen tot den vrede mogen leiden, en niet minder openhartig verklaart de Czaar, dat de wapening, welke hij beveelt, geen ander doel heeft dan de verdediging van het Russische grondgebied.

Er is in dit stuk blijkbaar een weêrklank der verklaringen in de laatste tijden, door den zaakgelastigde van Keizer Nicolaas te Weenen gedaan.

Van eene andere zijde, deelt de *Köln. Zeit.* eene depeche mede, voerende de dagteekening: Warschau 19 Febr., en waarin gemeld wordt, dat de Russische Regering eene levering van krijgsbenoodigdheden heeft bevolen, welke de vorige wel viermalen overtreft.

De correspondentien en berigten uit de Krim doen voorzien, dat de strijd weldra weder met kracht zal worden voortgezet, hetzij door een uitval tegen de stad, of door een algemeenen aanval tegen het Russische leger op het land; maar het is zeker, dat indien het vertrek van Keizer Napoleon zich mogt verwezenlijken, er dan bevel gegeven zal worden, om niets te ondernemen alvorens de Keizer aangekomen zij. Vóór dat tijdstip is dus geene schermutseling van eenig aanbelang te verwachten.

Volgens een algemeen verspreid gerucht nemen de Russen in de Krim ook het initiatief voor een algemeenen aanval tegen de linien der belegeraars.

Maar van eene andere zijde wordt gemeld, dat het cijfer der versterkingen van de Russen zeer overdreven wordt, hetgeen ook alle waarschijnlijkheid ontneemt aan het gerucht, dat er een algemeenen aanval zou worden ondernomen tegen de zoo sterke positien der geallieerden; want zulks zou van den kant der Russen veel inspanning eischen.

Wat de geallieerden vooral ontbreekt om operatien op het open veld tegen het Russische leger te ondernemen zijn de fouragien voor de kavalerie. Daaraan is veel behoefte.

De baron Köller, de nieuw benoemde afgevaardigde van Oostenrijk te Konstantinopel werd den 10 in die stad verwacht. De heer von Bruck had reeds alle toebereidselen tot vertrek gemaakt, doch hij zou de hoofdstad van Turkije niet vóór den 13den verlaten, daar de Turksche minister van Buitenlandsche Zaken dien dag een groot diplomatique diner ter zijner eere zou geven.

De generaal la Marmora, Minister van Oorlog in Sardinië, is, naar men verneemt, den 15den naar Parijs vertrokken, waar hij eenige militaire schikkingen zal maken betreffende de alliantie.

De bureaux van den Sardinischen Senaat hebben hunne Commissarissen benoemd tot het onderzoek van het tractaat van alliantie met de Westersche Mogendheden. Van de vijf leden zijn drie ten gunste van de alliantie gestemd; de twee andere zijn haar echter eenigzins vijandig.

Nadat de Sardinische Kamer van Afgevaardigden gedurende eenigen tijd geene zitting had gehouden, wegens rampen, welke het huis van Savoye, slag op slag, troffen, heeft zij den 18den Februarij hare werkzaamheden weder hervat en de beraadslagingen over de kloosters verder voortgezet.

De heer Ratazzi, de Minister van Justitie, opende de discussiën met eene belangrijke redevoering.

Deze redevoering, welke op feiten steunde, en waarin op talrijke documenten van geschiedenis en wetgeving beroep gedaan werd, maakte diepen indruk op de vergadering. De heer Ratazzi verklaarde openhartig dat, hoe veel leed het hem ook deed met de geestelijke magt in meening te verschillen, de regering echter niet zou toegeven in eene quaestie, waarbij zij de regtvaardigheid voor zich heeft. Deze verklaring werd door de vergadering met luide toejuichingen begroet.

De zitting der Spaansche Cortes van den 13 dezer, was geheel toegewijd aan het onderzoek der geloofsbrieven van de afgevaardigden van de Canarische eilanden. Voor sommigen werd door de Commissie tot niet toelating geadviseerd.

De Generaal O'Donnel, Minister van Oorlog, heeft zich met de speciale Commissie ten opzigte van het cijfer der begrooting van oorlog verstaan, dat 270 millioen realen in plaats van 280 zal zijn.

De ministerraad heeft bepaald, dat, ingeval van opstand van de zijde der Carlisten, het opperbevel over de troepen zal worden toevertrouwd aan den generaal O'Donnell.

Zeer vele wissels, ten bedrage van eenige millioenen, die door de regering op de provinciale kassen getrokken zijn kwamen op het einde van December en Januarij met protest terug. Het spreekt van zelf dat de regering daardoor in nog meerdere finantiële ongelegenheid gewikkeld wordt.

De godsdienstige quaestie heeft in de zitting der Spaansche Cortes van den 14 plaats gemaakt, voor eene niet minder gewigtige als belangwekkende discussie. Verscheidene afgevaardigden hadden een voorstel ingediend strekkende om goed te keuren, dat de regering op den 28 Aug. jl. Koningin Maria Christina uit Spanje heeft doen verwijderen; eenige leden der vergadering die zelfs hunne toestemming niet gaven aan het in herinnering brengen der omstandigheden, waaronder die verwijdering werd bevolen, waren, het spreekt van zelf, tegen het voorstel. De heer Nocedal is zelfs verder gegaan: hij keurde de Julij-omwenteling af en zeide, dat de verantwoordelijkheid daarvan geheel nederkomt op den maarschalk O'Donnell.

Het voorstel van den heer Degellado, strekkende om de vrije uitoefening van alle godsdiensten toe te staan in alle steden, waarvan de bevolking 70,000 zielen te boven gaat, werd met eene meerderheid van 124 tegen 96 stemmen verworpen.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN WOENSDAG 21 FEBRUARIJ.

Aan de orde is de voortzetting der discussie over de *wet op de ministeriële verantwoordelijkheid.*

De MIN. VAN JUSTITIE heeft eene nieuwe redactie van art. 3 voorgesteld, van den volgenden inhoud:

„Strafbaar zijn de hoofden der ministeriële departementen:

„*a.* die aan Koninklijke besluiten of Koninklijke beschikkingen, welke de Grondwet schenden, hunne mede-onderteekening hebben verleend;

„*b.* die gelijke mede-onderteekening verleenen aan Koninklijke besluiten of Koninklijke beschikkingen, waardoor wetten of algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat of van zijne kolonien en bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden;

„*c.* die uitvoering geven of doen geven aan Koninklijke besluiten of Koninklijke beschikkingen, niet van de vereischte mede-onderteekening van een der hoofden der ministeriële departementen voorzien;

„*d.* die beschikkingen nemen of bevelen geven of bestaande beschikkingen en bevelen handhaven, waardoor de bepalingen der Grondwet, van wetten of algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat of van zijne kolonien en bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden;

e. die nalaten uitvoering te geven of te doen geven aan de voorschriften der Grondwet, der andere wetten of van algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van zijne kolonien en bezittingen in andere werelddeelen, voor zoover die uitvoering wegens den aard des onderwerps, tot hunne ministeriële departementen behoort of uitdrukkelijk aan hen is opgedragen;

»de handelingen onder litt. *a*, *b*, *c* en *d* en de nalatigheid onder lit. *e* bedoeld, zijn alleen dan strafbaar, wanneer zij met opzet zijn gepleegd;

»*f.* die ook zonder opzet de uitvoering onder lit. *e* omschreven, grovelijk verzuimen.»

De *Voorzitter* zegt, dat na deze gewijzigde redactie, al de voorgestelde amendementen op art. 3 beschouwd moeten worden te zijn vervallen.

De heer THORBECKE zal niet meer over de amendementen spreken, maar alleen over de voorlaatste zinsnede van het art., luidende, dat de handelingen, onder litt. *a-d*, en de nalatigheid onder litt. *e* bedoeld, alleen dan strafbaar zijn, wanneer zij met opzet gepleegd zijn. Volgens deze bijvoeging nu, zal een minister alleen strafbaar zijn, wegens schending der Grondwet, zoo hij die met opzet geschonden heeft. Hij moet echter doen opmerken, dat er een groot onderscheid bestaat tusschen boos opzet en schuld. Wanneer men in schennis is vervallen, bijv. uit slordigheid, of uit ligtzinnigheid, die men bij meerder zorg had kunnen voorkomen, moet men dat dan straffeloos laten? Dat is het geval niet bij een gewoon burger of ambtenaar, zelfs niet bij een minister; volgens art. 114 C. P. zal het publiek belang tegen dergelijke schuld niet worden gewaarborgd? Hij wil de niet-moedwilligheid niet als moedwil gestraft hebben; maar hij wil aan den anderen kant ook niet, dat, zoo er schuld bestaat, hetgeen door den regter moet worden gewaardeerd, geheele straffeloosheid zou worden toegelaten. Dat is eene uitzondering op het gemeene regt en op alle wetten, die elders nopens de M. V. gemaakt zijn. Er zijn in den C. P. misdrijven, die zonder *dolus* niet denkbaar zijn, maar van dien aard zijn de ministeriële misdrijven niet, en daarom kan er schuld, strafbare schuld aanwezig zijn, zonder moedwil, schoon niet strafbaar gelijk moedwil. Hij wil de beoordeeling aan den regter overlaten; deze moet ruimte hebben, maar hij moet niet gebonden zijn aan de wet, dat hij *alleen* bij boos opzet straffen mag. Van daar dat hij voorstelt die alinea weg te laten, als zijnde die, naar zijn oordeel, eene beperking van de M. V. en eene uitzondering op het gewone regt.

De MIN. VAN JUSTITIE kan zich met het stelsel van den vorigen Spr. *niet* vereenigen. Hier wordt eene strafwet gemaakt, en derhalve moet alleen op »*opzet*» gelet worden. De »*culpa*» kan niet strafbaar gesteld worden; er is geen reden voor, alleen omdat hetgeen, bijv. uit slordigheid, ligtzinnigheid, enz., in strijd met de Grondwet werd besloten, van zelf nietig zou zijn en geen kracht hebben. Bovendien meent Spr., dat de regter nooit die »*culpa*» des Ministers zou kunnen bewijzen; want dat is een onderzoek, dat geheel ligt buiten de appreciatie van den regter. De Minister gelooft derhalve bij de nu voorgestelde redactie te moeten blijven persisteren.

De heer THORBECKE wederlegt het aangevoerde door den minister. Hij is het niet eens, dat, wanneer eene handeling nietig is, er geen gevolg aan kan gegeven worden. Zij kan wel nietig zijn, voor zooveel de opvatting van den minister betreft, maar het is niet uitgemaakt, dat aan dergelijk gecontrasigneerd besluit, dat in strijd is met de Grondwet, geen gevolg zou kunnen gegeven worden. Wat de opmerking betreft, dat schuld niet even strafbaar als opzet is, meent Spr. dat de wetgever dit moet overlaten aan de beoordeeling des regters. Nopens de vraag, hoe de regter over de schuld oordeelen zal, wegens meerdere of mindere nalatigheid of slordigheid, vraagt Spr. of het dan gemakkelijk voor den regter zijn zal, om de mate van opzet te onderscheiden. Als de minister volstaan kan met te zeggen, dat hij het zoo kwaad niet gemeend heeft, dan zullen de meeste, zoo niet alle ministeriële misdrijven straffeloos blijven.

De heer DE BRAUW meent, dat het woord »*opzet*» in algemeen regtskundigen zin moet worden opgevat, in dier voege, dat een Minister, vervolgd wordende wegens eene verkeerde handeling, mits tegenbewijs, steeds zal beschouwd worden den wil, de bedoeling van verkeerd te handelen gehad te hebben. Bij de onderscheiding tusschen *schuld* en *opzet* meent Spr. dat het juist de vraag is, of in de schuld niet het opzet is gelegen; Spr. meent dan ook, dat die onderscheiding slechts is eene spitsvondigheid. De regter zal steeds overwegen, of er dolus bestond overeenkomstig den aard van het gepleegde feit; en volgens Spr. *moet* de regter steeds aannemen, dat de Minister weten moet, dat hij eene der wetten op de Grondwet had overtreden. Ook voor *culpa* moet de Min. strafbaar zijn, (en hiermede is hij 't eens met den heer Thorbecke); maar die kan, volgens Spr. niet bestaan bij eene *handeling*, maar wel bij een *verzuim* Uit hoofde van een en ander dringt Spr. aan op het behoud der nu voorgestelde redactie van art. 3.

De heer THORBECKE stelt alsnu twee amendementen voor. 1o. tot weglating van *de voorlaatste alinea* van 't nu voorgestelde art. 3; 2o. om lit. *e* aldus te doen aanvangen: »*die opzettelijk nalaten of grovelijk verzuimen uitvoering te geven*,» enz.; behoorende tevens bij dit amendement de weglating van lit. *f*.

Het eerste amendement van den heer THORBECKE wordt met 41 tegen 11 stemmen *verworpen*.

Vóór de heeren: Strens, van Bosse, Dullert, Ten Cate, Zijlker, Hugenholz, v. d. Veen, v. d. Linden, v. Hoëvell, Reinders en Thorbecke.

Het tweede amendement wordt met *algemeene* stemmen *verworpen*, aangezien de verwerping van het eerste amendement de aanneming van het *tweede onmogelijk* had gemaakt.

Art. 3 wordt daarna zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Bij art. 4 merkt de heer DULLERT op, dat in deze wet alleen geregeld wordt de straf voor die misdrijven, welke *alleen door een Minister* kunnen gepleegd worden, in strijd met het ontwerp van 1849, waarin de strafvordering voor het ambtsmisdrijf in het algemeen werd geregeld, om den 14en titel van het Wetboek van strafvordering te brengen in overeenstemming met art. 159 der Grondwet. Wij zullen dus ongeregeld houden al wat ligt *buiten* deze wet, zoodat geen Minister zal kunnen worden vervolgd voor ambtsmisdrijven, in deze wet niet opgenomen. Spr. hoopt evenwel, dat de zaak nog voor schikking en betere regeling vatbaar zij, hoe uitirst onvolledig die regeling dan ook uit den aard der zaak voor 't oogenblik plaats moge hebben. De bezwaren des Spr. zouden door eene kleine veranuering in de wet kunnen worden opgeheven, en wel door art. 35 te doen volgen onmiddellijk achter art. 3, en dan art. 4 aldus te lezen: »*de hoofden der Ministeriële departementen, staan, wegens ambtsmisdrijven, hetzij van onzentwege, hetzij van wege de Tweede Kamer, te regt voor den Hoogen Raad?*» Spr. zou gaarne de inlichtingen des Ministers omtrent dit gewigtig punt vernemen.

De MINISTER VAN JUSTITIE gelooft, dat nu men het hoofdbeginsel der wet heeft beperkt tot misdrijven alleen door een *Minister* te plegen, men zich ook moet bepalen tot dien engeren cirkel.

De heer VAN DER LINDEN had zich van art. 4 een ander denkbeeld gevormd dan de heer Dullert. In 1849 kleefde dezelfde Minister van Justitie het denkbeeld aan omtrent den omvang van het ambtsmisdrijf, hetgeen Spr. destijds niet deelde. De Minister was toen van oordeel dat onder de ambtsmisdrijven ook behoorden de gewone daden, die men pleegt in de uitoefening van de functie. De Minister hield dat gevoelen destijds zoo vast, dat hij, bij gelegenheid der behandeling van een amend. zeide, liever te zien dat de wet viel, dan dat hij van zijne opvatting zou afzien. De Minister zag toen in de bepalingen der Grondwet een grondwettigen waarborg en bescherming van den Minister. En nu wordt hier in art. 4, zonder eenige distinctie, gesproken van de vervolging. Er staat niet alleen niet in wegens ambtsmisdrijven, maar er staat niets in. En nu vraagt Spr.: geldt de vervolging, hier bedoeld, ook voor andere daden des Ministers, dan alleen voor die door hem, als Minister, qua talis, begaan? Zoo dit niet het geval is, dan moest het in het artikel uitgedrukt worden. Hij meent overigens dat men het gevoelen van den Minister in 1849 uitgedrukt, niet moet deelen; hij meent integendeel dat gewone delicten in de uitoefening der functiën van Minister begaan, niet als ambtsmisdrijven zijn te beschouwen, maar dat ambtsmisdrijven alleen de zoodanigen zijn, die door hem, als Minister, kunnen begaan worden. Juist in het onbepaalde van art. 4 vindt hij grond tot afkeuring.

De heer VAN RAPPARD zegt, dat het hier alleen de vraag is, of men in deze wet ook zal opnemen de verandering van den 14den titel van het Wetb. van Strafvordering? Daartegen verklaart zich Spr.; want hij wenscht dit te doen bij eene afzonderlijke wet, ook omdat alsdan slechts voor een gedeelte in de leemte voorzien zou worden, aangezien die 14de titel ook betrekking heeft tot de leden der Tweede Kamer enz. Spr. vraagt derhalve of de Minister bereid is, spoedig eene wet in te dienen ter vervanging van genoemden 14den titel, hetgeen ook hij noodzakelijk achtte.

De heer DULLERT zegt, door het uitlokken van deze gedachtewisseling, zijn doel bereikt te hebben; want de noodzakelijkheid om 't door hem besproken onderwerp te regelen, is nu des te dringender gebleken: hij voegt dus zijn wensch bij dien van den vorigen Spr. met betrekking tot de vervanging van den 14den titel door eene nieuwe wet.

De MIN. v. JUSTITIE beantwoordt den heer van der Linden. Het bezwaar over de algemeenheid van art. 4 houdt op, als men art. 1 der wet inziet, waar in al. 2 gesteld is, dat de ministers wegens het niet naleven van de verpligting, in al. 1 omschreven, verantwoordelijk en in regten vervolgbaar zijn.

De heer VAN DER LINDEN is het eens met den heer van Rappard, dat in eene wet nopens de M. V. niet te huis behoort eene geheele orde van proceduren, maar dit veeleer te pas komt bij de herziening van het Wetb. v. Strafv. Hij is het met den minister niet eens, dat art. 1 in zijn bezwaar voorziet, want ook in art. 35 wordt van ambtsmisdrijven gesproken, zoodat de vraag blijft, hoe moet men art. 159 der Grondwet opvatten? Intusschen is het ook bekend dat de Minister in 1849 daaraan gegeven heeft, of in den ergeren zin, die Spr. meent, dat in art. 159 ligt, dat ambtsmisdrijf dat is, wat door de ministers alleen kan worden gepleegd. Dat wordt ook voor uit de Memorie van Toelichting nopens de grondwetsherziening.

Art. 4 wordt daarna met 51 tegen 1 stem *aangenomen*. Tegen de heer VAN DER LINDEN.

De artt. 5, 6, 7 en 8 worden aangenomen.

Bij art. 9 vraagt de heer DE KEMPENAER of het woord »*volle*» niet moet worden weggelaten, omdat men anders zou kunnen opmaken, dat »*volle vergadering*» bedoelt, dat die vergadering *voltallig* moet zijn?

De MIN. v. JUSTITIE meent, dat »*volle*», niet zeggen wil »*voltallig*», maar dat men de bedoeling heeft, om de commissie in de *openbare* vergadering te doen benoemen en niet in de sectiën.

De heer DE KEMPENAER dankt voor de gegeven inlichting

Art. 9 wordt aangenomen, zoomede art. 10.

Bij art. 11 merkt de heer VAN ECK op, dat hier, bij het onderzoek der beschuldiging, de bepalingen der wet op de regeling van enquête als verbindend worden gesteld. Intusschen houden de art. 21 en 22 dier wet bepalingen in, die juist kunnen maken dat de commissie niet komen kan tot de kennis van feiten, waarover het onderzoek loopt, omdat bij die artikelen aan ambtenaren verboden wordt verklaringen af te leggen omtrent hetgeen hun 't zwijgen is opgelegd.

De MIN. v. JUSTITIE acht het bezwaar niet groot, omdat de commissie der kamer strekt om *alleen* het onderzoek te *prepareren*. De regter kan hooren wien hij wil.

De heer v. ECK meent, dat zijn bezwaar niet genoegzaam opgelost is en ontwikkelt zijn gevoelen derhalve nog nader, hoofdzakelijk daarop nederkomende, dat die commissie nooit zal kunnen adviseren tot verzending naar den strafregter, wanneer die commissie bij de ambtenaren geen zekerheid omtrent de gepleegde feiten kan bekomen.

De heer DULLERT meent, dat juist omdat art. 11 bepaalt de personen, die *niet* genoodzaakt kunnen worden verklaringen af te leggen, dat art. ook uitmaakt, dat *alle andere* personen dit wel moeten doen; zoodat de wet op de enquête alleen betrekking zal hebben *tot de wijze van werken* der commissie van onderzoek.

De heer v. ECK komt tegen deze opvatting van art. 11 op, omdat daarbij *iedere* bepaling van de wet op de enquête wordt toepasselijk verklaard.

Art 11 tot en met 28 worden *aangenomen*.

De heer VAN ECK merkt bij art. 29 op, dat hier aan den regter wordt overgelaten, om het misdrijf *correctionneel* of *crimineel* te maken, in strijd met het gewone regt, waarbij het kenmerk van beiden wordt opgegeven. Tevens heeft Spr. bezwaar tegen de *verbanning*, als hoofdstraf voorgesteld; ofschoon in vroegere ontwerpen *tuchthuisstraf* en *eenzame opsluiting* waren bepaald.

De *Minister van Justitie* meent, dat de hier voorgedragen straffen de meest doelmatige zijn; en wat het eerst geopperd bezwaar betreft, de Min. gelooft, dat den regter de bevoegdheid moet worden gelaten, om de zwaarte van 't misdrijf te bepalen.

De artt. 29, 30, 31, 32, 33, 34 en 35 worden aangenomen.

De heer v. D. LINDEN is van meening dat art. 36 uit de wet moet wegvallen, omdat dit art. daarstelt eene afwijking van het gewone regt, waartoe noch de Grondwet noch eenige andere wet eenige aanleiding geeft. Spr. weet niet, waarom de Minister ten opzigte van de schadevergoeding zou moeten staan op een exceptionneel standpunt.

De MIN. v. JUSTITIE is van meening, dat wanneer men de burgerlijke vordering toeliet bij den gewonen burgerlijken regter, zonder voorafgaande veroordeeling tot straf door den Hoogen Raad, men eene ongrondwettigheid zou begaan. Bovendien het geval kan bestaan, dat de Kamer wegens politieke redenen van meening is, dat eene vervolging niet behoorde te worden ingesteld; en nu zou, door de bevoegdheid te geven om den eisch der schadevergoeding te brengen voor den civielen regter, diezelfde zaak, in strijd met het verlangen der Kamer, en met het belang des lands, voor den regter gebragt kunnen worden.

De heer VAN DER LINDEN zegt, dat de Min. dat alles reeds in de Mem. van Beantw. had gezegd; maar Spr. vindt nergens in de Grondwet, dat de eisch tot schadevergoeding mede aan den gewonen regter moet worden onttrokken. Wanneer de Min. in art. 159 der Grondwet ziet een *bescherming des Ministers*, dan kan des Ministers stelling opgaan; maar dit ziet Spr. niet in dat art.; hij ziet daarin slechts een *waarborg* voor den Minister, dat hij op geene andere wijze vervolgd kan worden, dan volgens de wijze, bij dat art. voorgeschreven.

De heer VAN ECK ondersteunt de meening des vorigen Spr. en gelooft bovendien, dat het art. in elk geval behoorde tot de tweede afd. der wet, waar van de geldelijke verantwoordelijkheid gesproken wordt.

Na nog eenige discussie wordt art. 36 aangenomen.

Bij § 2, *de geldelijke verantwoordelijkheid*, merkt de heer VAN BOSSE op, dat zijne bezwaren tegen deze wet voornamelijk uit deze § geput zijn. Spr. acht die voordragt niet aannemelijk; en met leedwezen had Spr. uit de Mem. van Beantw. gezien, dat het der regering vrij onverschillig was of de zaak al dan niet tot stand kwam. De regering had overgenomen omtrent de finant. verantwoordelijkheid al wat daaromtrent was te vinden in een vorig ontwerp; maar zij had uit het oog verloren, daar daarnaast lag *eene volledige wet op de comptabiliteit*. Wat zal nu het gevolg zijn? Dat van de eene zijde bestaan zal een stelsel van comptabiliteit *geheel in strijd met de tegenwoordige Grondwet* en eene finantiële verantwoordelijkheid der Ministers, niet minder met het bestaande in strijd. Spr. heeft 1°. bedenkingen tegen de voordragt zelve. Volgens hem is de verantwoordelijkheid finantieel van geheel anderen aard, dan in art. 3 der wet vastgesteld. Zoo ontbreekt hier de qualificatie van »*opzet*» bij finantiële handelingen; immers was hier meer mogelijk dan ten aanzien van andere handelingen, dat er een materieel feit kon worden aangewezen; 2o. acht Spr. de voordragt in strijd met art. 122 der Grondwet; omdat de regering niet wil dat *de wet*, maar dat de Hooge Raad beslisse of eene uitgave al of niet wettig gedaan is. Art. 122 der Grondwet beveelt nogtans de verantwoording der Staatsuitgaven *aan de wetgevende magt*; dat is niet de Tweede Kamer, maar de Koning en de beide Kamers der Staten Generaal. De beoordeeling van het finantieel beheer der regering staat aan de wetgevende magt, *niet* aan den Hoogen Raad, die

dan *boven* de wet zou staan; 3o. betoogt Spr., dat de voordragt onbestaanbaar is met de bestaande orde van zaken. Zoo wordt in art. 38 gesproken van overtredingen der *Comptabiliteitswet*: en er is *geene* wet. In een ander art. wordt gesproken van *aanzuivering van dienst*, die *niet* bestaat. In art. 37 stelt men den Minister van Finantiën verantwoordelijk voor *elke* gedane uitgave; maar dan moest ook bepaald worden, dat *voor den lande* geenerlei betaling mogt gedaan worden buiten den Min. v. Finantiën om, hetgeen evenwel geschiedt blijkens het jongste verslag van de Rekenkamer. Vooral is die voordragt in strijd met de bestaande reglementen voor de comptabiliteit, waar de Minister verantwoordelijk gesteld wordt voor het overschrijden van de begrooting (hetgeen gewis is de uitvoering van een grondwettig voorschrift); omdat de wet van 1841 juist van een tegenovergesteld beginsel uitgaat. 4o. wijst Spr. aan, dat de voordragt zeer onvolledig is; hetgeen door eenige voorbeelden wordt opgehelderd van zeer mogelijke gevallen, waarin het wetsvoorstel volstrekt niet voorziet.

De heer VAN RAPPARD wenscht mede, dat dit geheele tweede gedeelte geligt worde uit de wet, omdat anders het systema, dat bij de comptabiliteitswet zal worden gevolgd, gepraejudicieerd zal worden.

De MIN. V. JUSTITIE verklaart, dat de regering een proef heeft willen nemen en het geheel aan de Kamer overlaat, om te beslissen of de finantiële verantw. *hier* dan wel *later* zal geregeld worden. Overigens treedt de Min. in eene uitvoerige bestrijding van de argumenten, door den vorigen Spr. tegen het finantieel gedeelte der voordragt aangevoerd. Vooral betoogt de Min., dat de Hooge Raad en *niet* de wetgevende magt het oordeel heeft over de gedane uitgaven. Tevens meent de Min., dat de voorgestelde regeling niet in strijd is met de bestaande orde van zaken, omdat er in allen gevalle eene wet voor de Rekenkamer bestaat. De Minister stelt eindelijk voor, of de Kamer niet eene *question préalable* kan vaststellen of *al dan niet de finantiële verantw. zal worden geregeld in deze wet.*

De *Voorzitter* zegt, dat dit niet gebruikelijk is, maar wel dat de Kamer stemme over het 1ste art. der afdeeling, waaruit hare meening dan genoegzaam kan blijken.

De heer ROCHUSSEN acht het ook beter, deze geheele quaestie niet te praejudiciëren en daarom de finantiële verantwoordelijkheid te ligten uit de wet. Spr. vraagt bepaaldelijk den Min., of de Reg. de discussie over deze afdeeling ter harer inlichting wenscht te hebben voortgezet of wel afgebroken; mogt de discussie worden voortgezet, dan zal Spr. stemmen *vóór* deze afdeeling ofschoon hij liever zag, dat zij uit de wet geligt worde.

De heer VAN BOSSE komt nader op zijne beschouwingen terug en wederlegt het aangevoerde door den Min.

De heer VAN RAPPARD stelt alsnu voor, om de artt. 37 en volgende te doen vervangen, door het volgend artikel: „De geldelijke verantwoordelijkheid van de hoofden der „minist. departementen, wordt door eene nadere wet gere„geld.”

De heer VAN BOSSE vraagt of de wet nu aldus zal luiden:

§ 2. *Van de geldelijke verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen.*

Eenig artikel.

„Die geldelijke verantw. enz. wordt door *eene nadere* „*wet* geregeld?” (*Algemeen gelach.*)

De heer VAN RAPPARD zegt, dat dit noodzakelijk is, omdat § 1 is aangenomen.

De heer GEVERS beaamt wel het zonderlinge van de redactie; maar vindt toch goed, dat het beginsel zelf op die wijze worde gecoupeerd.

De heer ELOUT stelt voor, om de *beide* opschriften der paragraphen te doen vervallen en het art. van den heer v. RAPPARD te plaatsen als slot-artikel van de wet.

De heer v. HOËVELL wenscht in allen gevalle, gestemd te zien *vooreerst* over het beginsel of al dan niet de finantiële verantw. zal worden opgenomen in de wet; *ten tweede* over het amend. van den heer v. RAPPARD en ten derde over dat van den heer ELOUT.

De heer THORBECKE ziet er geen bezwaar in, om, bij aanneming van 't amend. van den heer v. Rappard, den Voorzitter te magtigen, om de opschriften boven de §§ weg te laten.

De heer GODEFROI is 't eens met den heer THORBECKE. Het opschrift der 1ste § is niet in stemming gebragt en daarom kan door den Voorzitter zeer wel de magtiging tot weglating worden gegeven.

Daarna is gestemd over het amendement van den heer VAN RAPPARD, dat met 28 tegen 25 stemmen wordt *aangenomen.*

TEGEN de heeren: Dullert, v. Rheede, Zylker, Dommer, v. Lynden, Donker, Hugenholtz, v. Lennep, v. d. Veen, Meeussen, Bots, Oosting, v. d. Linden, Westerhoff, Hoijnck, v. Hoëvell, Godefroi, Hengst, Thorbecke, v. Eck, Mackay, Strens, Wintgens, v. Bosse en Heemskerk.

Wordt nu voorgesteld door den voorzitter, om de opschriften der §§ te doen vervallen. Dien overeenkomstig wordt besloten.

De *Minister van Justitie* stelt voor, om alsnu in den considerans op te nemen, dat de verantwoordelijkheid der Ministers „*strafregtelijk*” bij de wet moet worden geregeld.

De heer THORBECKE merkt op, dat wanneer *nu* wordt bepaald, dat die wet is uitsluitend eene regeling van de *strafregtelijke* verantwoordelijkheid, dat zou zijn eene veroordeeling van 't geen aangenomen is betrekkelijk de nadere regeling van de finantiële verantwoordelijkheid.

Het geheele wetsontwerp wordt daarna met 41 tegen 12 stemmen *aangenomen.*

TEGEN de heeren: v. Goltstein, Hugenholtz, v. d. Veen, v. d. Linden, Westerhoff, v. Foreest, v. Hoëvell, Thorbecke, van Eck, Strens, van Bosse en Dullert.

De behandeling van het wetsontwerp betrekkelijk den uitvoer van gemunt goud en zilver in Ned. Indie is thans aan de orde. De heer Thorbecke stelt voor de discussie uit te stellen tot morgen. Deze motie wordt met 27 tegen 26 stemmen verworpen, waarna de behandeling wordt voortgezet van het aan de orde zijnde wetsontwerp.

Het wordt daarna zonder eenige discussie met algemeene stemmen aangenomen.

De conclusie van het verslag over den arbeid der gevangenen, strekkende om het ter griffie neder te leggen, wordt aangenomen.

De conclusie voorgesteld betrekkelijk de inlichtingen rakende de zaak van den heer Ruijssenaers is nu aan de orde.

De heer v. HOËVELL acht dit onderwerp belangrijk, en gelooft dat de discussien daarover nog al lang kunnen duren. Spr. stelt daarom voor, om de discussien nu uit te stellen en te bepalen op een naderen dag; te meer omdat de Min. van Binnenlandsche Zaken niet aanwezig is.

Dien overeenkomstig wordt besloten.

De heer ELOUT brengt een uitvoerig verslag uit nopens de zaak van den heer L. van Vliet; en de heer TEN CATE nopens de inlichtingen gegeven op een verzoekschrift van den heer Teemstra, betrekkelijk de slaven in W. Indie.

In eene volgende Verg. zal over de conclusie worden beraadslaagd, waarna de Vergadering is gescheiden.

's Gravenhage, 21 Februarij.

Bij Koninklijk besluit van 25 Sept. 1854, n°. 38, is vergunning verleend aan den heer P. A. Sutorius, te Weesp, om aldaar te vestigen eene Maatschappij tot het vervaardigen van Oost-Indische Batik.

* Het heeft Z. M. den Koning goedgunstig behaagd, ten behoeve der algemeene collecte van Vrijdag ll. alhier, aan de algemeene armenvergadering te doen toekomen de aanzienlijke som van *f* 500, welke aan de verschillende armbesturen is verzonden, mede ter uitdeeling van brandstoffen en dekking. De collecte bedraagt alzoo thans reeds eene som van ruim *f* 3214.

* Het heeft H. M. de Koningin-moeder behaagd, aan het bestuur der societeit van moederlijke weldadigheid te Alkmaar te doen toekomen, HD. aanzienlijke jaarlijksche bijdrage van 100 gulden.

* Op het geboortefeest des Konings, hebben ook de bestuurders van het patronaat voor hulpbehoevende Protestanten alhier, de leerlingen der lagere school, door hen in 1853 opgerigt, op eenige ververschingen onthaald, en bij die gelegenheid nieuwe proeven mogen opmerken van de deugdelijkheid van dat kosteloos onderwijs niet alleen; maar ook van de goede vorderingen der jeugd en van haar duidelijk begrip aangaande de pligten der Evangelische zedeleer en die van liefde en trouw, door ieder regtgeaard Nederlander aan den hoogen persoon des Konings en aan het Vaderland verschuldigd.

* Vrijdag aanstaanden zal er in het hôtel *de Oude Doelen* wederom een cassino plaats hebben, dat bijzonder luisterrijk zal zijn.

* Na deswege gehouden overleg tusschen de departementen van Binnenlandsche Zaken en van Finantien, is door de Hooge Regering thans als beginsel aangenomen, dat de geest en strekking van het bepaalde bij art. 69 der wet van den 28sten Augustus 1851 (*Staatsblad* no. 127), en van art. 68 der wet, van denzelfden dag (*Staatsblad* no. 129), kennelijk medebrengen, dat op het pensioen, dat aan bedelaars-kolonisten toekomt, gedurende den geheelen tijd hunner verpleging in de gestichten, kan worden verhaald al hetgeen ter zake van hunne plaatsing en verzorging in de gestichten aan de gemeenten, waar zij domicilie van onderstand hebben, wordt in rekening gebragt en dus ook de kosten van transport en vervanging; zoodat, indien de gezamentlijke kosten over het kwartaal, waarin de bedelaars in de kolonien der Maatschappij van Weldadigheid zijn opgenomen, niet uit het pensioen over dat kwartaal kunnen gevonden worden het te kort komende ook op het pensioen van de volgende kwartalen kan worden ingehouden.

* Op de 3e oefening der 's Gravenhaagsche afdeeling van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst, welke den 27 dezer zal gegeven worden zullen, naar men verneemt, o. a., drie nieuwe werken ten gehoore worden gebragt, wier vermelding reeds genoeg is, om de belangstelling in hooge mate op te wekken: 1o. het „Stabat-mater” van den Russischen componist Swof; 2o. „Gesänge und Requiem Mignon's” van Schumann; en 3o. de „Loreley” van Mendelssohn-Bartholdy, welke zal worden voorgedragen door mevr. Offermans van Hove, onze uitmuntende zangeres, die ook de overige sopraan solo's zal zingen. De drie genoemde stukken werden alhier nog nimmer uitgevoerd. (*D. v. 's H.*)

* Gisteren is te Dordrecht op ongeveer 63jarigen leeftijd overleden, de heer D. J. ten Zeldam Ganswijk, vroeger griffier der Provinciale Staten van Holland en laatstelijk directeur van het postkantoor te Dordrecht, een man, die zich in zijne verschillende ambtsbetrekkingen de algemeene achting heeft weten waardig te maken. Onder de door hem vervaardigde of zamengestelde werken verdient bijzondere melding gemaakt te worden van de *Handleiding tot de kennis van het Nederlandsch staatsbestuur*, waarvan een aantal deelen het licht heeft gezien.

* Boven en behalve eene aanzienlijke gift, ten behoeve van de algemeene armen te Apeldoorn, heeft er, den 19 dezer aldaar van wege Z. M. den Koning, ter gelegenheid van HD. verjaardag, eene ruime uitdeeling van tarwebrood, kaas en bier plaats gehad. Ook de leerlingen op Zr. Ms. school werden feestelijk onthaald.

De *Amsterdamsche Ct.* meldt dat de referendaris bij het departement van marine de heer Modera, zijn ontslag aan Z. M. den Koning heeft aangevraagd.

△ **Arnhem**, 19 Februarij. Het spreekwoord „het vet is van den ketel” schijnt zich in den Vereenigde Staten van Noord-Amerika, ten opzigte der landverhuizers uit Duitschland, Ierland en ons vaderland, sedert verleden jaar verwezenlijkt te hebben. Blijkens het schrijven van Zr. Ms. gezant te Wassington, van 8 Januarij (zie *Grondwet* van 16 dezer n°. 538) zijn er meer dan 12000 weder naar Europa teruggekeerd, wegens ondervonden teleurstellingen. Ook houdt de regering een waakzaam oog op de aankomenden; omdat de ondervinding heeft geleerd, dat er onder de nieuwe gasten zich ook velen voordoen, die in hun vaderland geenszins tot de rustbevorderaars; maar wel tot de rustverstoorders en landloopers behoorden. Ook van hier en uit onze omstreken zijn er van tijd tot tijd verhuizers naar het zoogenaamde land van belofte vertrokken, die wel zouden wenschen hunne woonstede niet te hebben verlaten, ten minste volgens hunne eigene schriftelijke berigten. Zoo vertrokken in den nazomer des verleden jaars een burgergezin, bestaande uit man, vrouw en vier kinderen, die hier altijd een redelijk goed bestaan hadden. Maar omdat er vroeger behalve een schoonbroeder, die in Philadelphia zijn fortuin gevonden heeft, twee zoons, gelukkig waren aangeland, begrepen de ouders ook dáár hunne bestemming te moeten gaan zoeken, in de gegronde hoop er er te zullen vinden. Huis en erve, huisraad, rijtuigen en paarden (de man was ook stalhouder) werden te gelde gemaakt. Er werd natuurlijk veel op alles verloren. Eene genoegzame uitrusting bleef echter over, en het gezin vertrok van Rotterdam naar Philadelphia. Maar volgens ingewonnen berigten hebben vader en moeder er de vleeschpotten van Egypte nog niet gevonden en raden hunne voormalige stad- en landgenooten aan, in Amerika, ten minste voor het tegenwoordige, niet te komen zoeken, waarmede zich nog zoo velen, door ijdele hoop gestreeld, blijven vleijen. De gronden ter bebouwing zijn er in prijs aanmerkelijk gestegen, en wiens handen staan er naar om landbouwer te worden, als men vroeger noch spade noch ploeg heeft gehanteerd? De goede brave menschen hadden zich te veel voorgesteld, en dan loopt de uitkomst wel eens tegen. Gelukkig, die het nog eenigen tijd, na voorloopige teleurstellingen, kan uithouden!

225ste Nederlandsche Staats-Loterij.

10e LIJST. 5e KLASSE.

Uitgekomen hooge prijzen:

No. 1432 *f* 25,000; No. 3985, 7042, 4578 en 5521 ieder *f* 1000.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 21 Februarij 1855.

Nederland.	Pct.		**Rusland.**	Pct.	
Ned. W. Schuld.	$2\frac{1}{2}$	$60\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{3}{16}$	*Hope* 1798/1816	5	$100\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$
Dito Certificat.	3	$71\frac{7}{8}$	Dito 1828/1829	5	
Dito Dito.	4	$89\frac{1}{4}$ $\frac{3}{8}$ $\frac{5}{16}$	Cert. 1831/1838	5	
O. I. Leening	4		Dito Dito	$4\frac{1}{2}$	
Amort. Syndic.	$3\frac{1}{2}$		Dito *Hope*	4	$75\frac{1}{4}$
Hand-Maats.	$4\frac{1}{2}$		Dito *Stieglitz*	4	74
Belgie.			Dito dito 5e Ser.	4	
Certificaten	$2\frac{1}{2}$		Dito 1854	5	81
D° *Rotschild*	$2\frac{1}{2}$		Inschr. Assig.	6	
Frankrijk.			Certific. dito.	6	
Obligatien	3		**Polen.**		
Spanje.			Obligatiën	4	
Nieuwe	1	$17\frac{11}{16}$			
Dito Buitenl.	3		**Oostenrijk.**		
D° Binnenl. $^{e}/_{m}$.	3	$30\frac{1}{2}$			
Bew. Sp. Com.		$4\frac{11}{16}$ $\frac{13}{16}$	Metaliek	5	$60\frac{13}{16}$ [illegible]
Amort. Schuld.			Dito bet. Amst.	5	$72\frac{3}{8}$ $\frac{1}{2}$
Portugal.			Dito Nation.	5	$63\frac{7}{8}$ $4\frac{1}{8}$ [illegible]
Londen nieuwe.	5	$87\frac{1}{2}$ $\frac{9}{16}$	Dito 1847	$2\frac{1}{2}$	$30\frac{15}{16}$ [illegible]
Dito uitgest.	4		Dito 1851/1852	$2\frac{1}{2}$	$30\frac{15}{16}$ [illegible]

Braz. bij Roths. p. s. 500, 5 pCt. $97\frac{1}{2}$; Mexic., te Londen, 3 pCt. $19\frac{13}{16}$; Dito onbepaald, $19\frac{13}{16}$.

Bij geringe handel was de markt (met uitzondering in Ho[illegible] fondsen welke lager blijven) onveranderd vast.

FRANKFORT, 20 Febr. Metalliek, 5 pCt. $63\frac{1}{2}$; Spa[illegible] 1 pCt. $17\frac{3}{8}$; Dito binnenl. 3 pCt. $30\frac{5}{8}$.

LONDEN, Dingsdag 20 Februarij. Consols op t. 91, [illegible] Peru N. $4\frac{1}{2}$ pct. 70; Sardinie 5 pct. 85; Spanje 1 P[illegible] $17\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$; dito Certific. $4\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$.

PARIJS, Dingsdag 20 Februarij. Fr. $4\frac{1}{2}$ pct. 94.85; [illegible] 3 pct. 65.85; Sp. binn. 3 pct. $30\frac{5}{8}$; dito 1 pct. $17\frac{1}{2}$ [illegible]

WEENEN, Dingsdag 20 Februarij. N. Metall. $82\frac{1}{2}$; [illegible] Leen. $108\frac{1}{2}$; Nat. Leen. $86\frac{1}{8}$; Bankactien 1004; Lomba[illegible] 100; Zilver $27\frac{1}{2}$; Wissel op Londen 12.26; dito op Pa[illegible] 150.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.